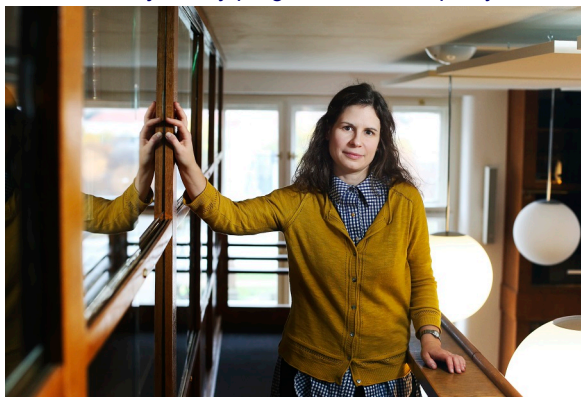

Jak využít poznatky o čtenářských prožitcích

Jak využít poznatky o čtenářských prožitcích

Na Filozofické fakultě UK vystudovala literární komparatistiku a skandinavistiku. Pak **Anežka Kuzmičová** zamířila na Stockholmskou univerzitu, kde získala doktorát, sbírala zkušenosti a bádała též jinde: v Dánsku, Anglii či Kanadě. Od Nového roku je i díky programu Primus zpátky na Univerzitě Karlově.

Proč se po dvanácti letech vrací? „Měla jsem ve Stockholmu termínovaný postdoktorální úvazek, který měl v lednu skončit. Trval poměrně dlouho, poněvadž mám dvě děti a ve Švédsku si můžete z důvodu rodičovství odložit výkon práce včetně té vědecké. Nicméně poslední dva roky jsme hodně intenzivně přemýšleli, co dál, a chtěli se vrátit do Čech,“ říká Anežka Kuzmičová, jež se nově zabývá čtenářstvím v Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK. Žádost ke svému projektu nejprve připravovala do Grantové agentury ČR, ale vedoucí katedry Jan Chromý jí navrhl, zda nezkusit interní Primus, tedy podporu mladých vědců pro zakládání nových vědeckých skupin na UK, která v březnu zahájí už pátý ročník. Kuzmičová spolu s dalšími jedenadvaceti vědci uspěla, takže na další tři roky získala čtyři miliony korun pro své badatelské téma.

PRIMUS - ve skvělé společnosti

Kuzmičová patří mezi 22 mladých vědkyň a vědců, jimž Univerzita Karlova od letoška na tři roky poskytuje interní grant Primus na rozjezd jejich výzkumných skupin. V již čtvrtém ročníku unikátní a štědré podpory byli nejuspěšnější experti z Matematicko-fyzikální fakulty UK (6), Přírodovědecké fakulty (5) a 1. lékařské fakulty (4), přičemž v minulosti řada příjemců Primusu dosáhla později i na prestižní grant Evropské výzkumné rady (ERC) – konkrétně to byli Jiří Klimeš, Ondřej Pejcha (oba MFF) a Matyáš Fendrych s Filipem Kolářem (oba PřF).

Za čtenářskými prožitky

Tím je výzkum čtení, zvláště dětského, v přirozeném prostředí. „Chtěla jsem pracovat v týmu, který by byl i nějak formalizovaný. Až dosud jsem totiž měla individuální postdok, poslední dva roky působila v Bristolu a všechny kontakty i spolupráce závisely na mé osobní iniciativě, šlo o neformální akademické spolupráce, neposvěcené velkým grantem,“ vypráví již v Praze. Přesně věděla, co a koho chce. „V týmu jsme čtyři. Tato skupina lidí, z nichž každý do výzkumu přináší něco úplně jiného, je pro mě tou hlavní radostí,“ tvrdí. Tříletý projekt nese název Integrovaný výzkum textu a četby. Anežčinou seniorní kolegyní je Markéta Supa z Fakulty sociálních věd UK, jež se zabývá mediální výchovou a třeba i tím, jak děti prožívají média, jejich sdělení a narativy. „Hodně mě inspirovala, má obrovské zkušenosti ze zahraničí a doktorát z Velké Británie. Staví něco, co v Česku nebylo,“ chválí Kuzmičová, přičemž sází ještě na dvě mladší kolegyně, doktorandky – jednak Janu Segi Lukavskou, zabývající se dětskou kulturou, a Kamilu Homolkovou, jejíž odbornou doménou je mimo jiné didaktika a komunikace ve školství.

Sama se dlouhodobě a mezioborově noří do hlubin čtenářství, o němž publikovala řadu studií – všímala si kupříkladu, jak důležité jsou při čtení niterné prožitky, čtenářské situace i vizuální výjevy uchovávané v paměti. Jednoduše řečeno: jak knížky spoluvytvářejí celé lidské osobnosti.

Nechybí však v týmu psycholog? „Mohl by chybět, nicméně s psychology jsem již hodně spolupracovala, budou i konzultanty. My ovšem nechystáme experimentální výzkum. Zajímá nás především čtení v jeho přirozeném prostředí. Půjde nám o reálný terén, o to, co se děje ve škole. Jak se ke čtení přistupuje doma i ve škole,“ vysvětluje a dodává, že je domluvena se školami v Česku.

Vedle toho budou vědkyně analyzovat také čítanky. „Cílíme na mladší školní věk, v našem případě je to třetí až pátá třída základní školy, což je období, kdy je strašně důležité rozvinout čtení na morálně-volní bázi. Chtěly bychom, aby naše poznatky byly aplikovatelné. Pro mě je ohromně důležité vybudovat nějaký trvalejší vztah s učitelským sektorem, přičemž si uvědomuji, jak těžké povolání to je v praxi a že málokdo čeká na teoretické rady,“ usmívá se.

Užít si chvíli pro sebe

Její starší potomek přešel z britské do běžné české školy. „Po návratu jako rodič pozoruji pár jevů. Přijde mi třeba, že se učitelé poměrně málo aktivně snaží, aby dítě bylo ve škole rádo a mělo z učení radost,“ přiznává Kuzmičová. Jednou z cest ke zvýšení potěchy jsou například aktivity, které propaguje občanské hnutí Kritické myšlení – to školí některé pedagogy, aby pěstovali v dětech čtenářskou radost i tím, že si vyměňují prožitky a povídají si o nich.

„Smyslem našeho projektu je podívat se, jakým způsobem děti jsou – nebo by mohly být – vedeny k tomu, aby si začaly všimnout toho, že čtení je celostní záležitost; že to není jen něco abstraktního, co se děje v jejich hlavě, ale i něco, co

prožívají tělesně a co je může formovat," říká Kuzmičová s dodatkem, že četba je také sociální činnost, kdy slovy Ondřeje Hausenblase „lidé obcují s textem“. Děti si to ale mají užít, aby měly chuť se o textech bavit do hloubky.

Vědce zajímá, jak se taková vůle ke čtení dá rozvíjet, jak ji ponoukat a šikovně stimulovat. Švédská dětská literatura bývala pojmem. Jak to tam vypadá se čtením dnes? „Mediální obraz je zřejmý: švédské děti nečtou, podobně jako u nás. Ale ony samozřejmě čtou. Některé školy zavedly ráno deset minut poslechu z vlastní vybrané audiokničky, takže děti mají chvíli na prožitok a soustředění; učitelé je jakoby jedno, o jaké téma jde, ale důležité je nastavení, teď si tohle užívám a mám čas si i všimnout, jak se při tom cítím,“ doplňuje literární vědkyně, která z odborné i rodičovské praxe ví, jak je pro děti důležité v různých životních etapách okouzlení tématem knihy: děti se pak soustředí na výběr toho, co je právě zajímavá: fotbal, dobrodružná literatura, příroda...

Česká prý společnost preferuje výchovu ke čtení pro dohledání informace, později zase pro učení se o literatuře, přičemž tu možná trochu opomíjíme stránku prožitků, výjevů, vizualizace a radosti z četby. „Je škoda, když učitelé dětem vůbec neřekají, co a jak oni sami čtou,“ míní. Proto chce na Filozofické fakultě UK učit nový kurz Čtení: Teorie, praxe, reflexe. V průběhu semestru si vysokoškoláci vezmou jednu knihu, již si dlouho chtěli přečíst, ale nemohli se k tomu dostat, a během dvanácti týdnů ji sebereflekujícím stylem přečtou a důkladně rozeberou nejen ji, ale hlavně své čtenářské procesy.

Výsledky pro vědu i praxi

Poznatky, které čtyřčlenný tým za tři roky nejen na základních školách získá, hodlá využít v odborných studiích a k vypracování metodiky. S tím už má Kuzmičová bohaté zkušenosti, neboť publikovala ve vědeckých časopisech jako *Semiotica*, *Communication Theory*, *Journal of General Psychology* či *Poetics Today*.

The image shows the cover of the magazine 'FOKUS' (issue 11, October 2016) featuring a person in white pants and shoes with a red cross. To the right is a ranking list titled 'Forskarrankningen' (Researcher Ranking) for Humaniora. The list ranks 10 researchers based on productivity and citation rates from 2012 to 2015.

#	Forskare, inriktning, lärosäte	Foto
1	Anežka Kuzmičová, litteraturforskare, Stockholms universitet	[Portrait]
2	Kennet Granholm, docent i religionshistoria, Stockholms univ.	[Portrait]
3	Ida Östenberg, docent i Antikens kultur och samhällsliv, Göteborg univ.	[Portrait]
4	Pelle Ehn, professor i interaktionsdesign, Malmö universitet	[Portrait]
5	Mickaelle Cedergren, docent i franska, Stockholms universitet	[Portrait]
6	Erling Björgvinsson, professor i design, Malmö universitet	[Portrait]
7	Per-Anders Hillgren, prof. i design och social innovation, Malmö univ.	[Portrait]
8	Ylva Lindberg, prof. i företagsekonomi, Högskolan i Jönköping	[Portrait]
9	Maria Kuteeva, professor i engelska språk, Stockholms universitet	[Portrait]
10	Sanna Nordin-Bates, docent i idrottsvetenskap, GIH, Stockholm	[Portrait]

Loni v říjnu se v rankingu ekonomicko-spoolečenského magazínu Fokus dostala na první příčku mezi všemi humanitními vědci ve Švédsku, což ji samu notně překvapilo. „Myslela jsem si, že se spletli,“ usmívá se.

Metodologie žebříčku však vycházela z prací publikovaných v letech 2012 až 2015, sledování citací a úpravy oborovým koeficientem, na což dohlížel expert podílející se na reformě financování švédského vysokého školství. Druhý v rankingu byl religionista ze Stockholmu, třetí docentka antické kultury z Göteborgu.

Jakou nejdůležitější dovednost se ve světě naučila? „Hlavně pracovat v prostředí, kde mě nikdo nezná. I obory vypadají v různých zemích jinak; to mi dalo možnosti definovat si, co a jak dělám, a soustředit se na poměrně velká témata. A nejlepším rozhodnutím hned na začátku bylo začít psát všechny studie a texty anglicky,“ uzavírá žena, jež původně vystudovala švédštinu.

Anežka Kuzmičová (37)

Literární vědkyně, původně skandinavistka. Od ledna opět na Filozofické fakultě UK po návratu z pracovních pobytů na Stockholmské univerzitě a ve Velké Británii. Obdržela interní podporu Primus a vede výzkumnou skupinu InT&L, jež se zabývá čtením v přirozeném prostředí a dopady na osobnost.